

SPOROČILO ZA MEDIJE

UDELEŽBA V PRESEJALNIH PROGRAMIH LAHKO REŠI ŽIVLJENJE

Ljubljana, 21. oktober 2020 – Rak je v Sloveniji velik zdravstveni, socialni in ekonomski problem. Letno na novo za rakom zboli okoli 15.000 in zaradi raka umre okoli 6.000 Slovencev. Rak je med vzroki smrti na prvem mestu pri moških in na drugem mestu pri ženskah. Vendar pa nekatere rake znamo in zmoremo uspešno preprečevati ali odkrivati zgodaj. Če raka odkrijemo zgodaj, je dobro ozdravljiv, zdravljenje manj obsežno in kakovost življenja boljša. Zato je pomembno, da se tudi v času epidemije COVID-19 odzovemo na vabilo presejalnih programov ZORA, DORA in Svit, kjer so poskrbeli za varno obravnavo. Opuščanje udeležbe v presejalnih programih za zgodnje odkrivanje raka ima lahko resne posledice za zdravje.

Ministrstvo za zdravje je 14. 10. 2020 v Uradnem listu, št. 142/20, objavilo odredbo o začasni ukrepih na področju organizacije zdravstvene dejavnosti zaradi zagotavljanja neodložljive zdravstvene obravnave pacientov v času epidemije COVID-19. Z odredbo je določeno, da organizirani presejalni programi za raka materničnega vratu (Program ZORA), raka debelega črevesa in danke (Program Svit) in raka dojke (Program DORA) delujejo dalje. Izvajalci presejalnih programov se bodo prilagajali aktualni epidemiološki situaciji v lokalnem okolju in v ustanovi, v kateri delujejo. Prebivalke in prebivalce pozivamo, da upoštevajo navodila izvajalcev presejalnih programov in Nacionalnega inštituta za javno zdravje (NIJZ) za preprečevanje širjenja okužbe z novim koronavirusom in jih prosimo za razumevanje.

Program Svit

Podatki kažejo, da je v Sloveniji rak debelega črevesa in danke med 5 najpogostejšimi raki pri obeh spolih skupaj. Redno sodelovanje v Programu Svit pomembno pripomore k zgodnjemu odkritju bolezni ter uspešnemu zdravljenju, lahko pa razvoj bolezni celo prepreči. Od leta 2011 v Registru raka za Slovenijo beležijo občuten padec novih primerov raka debelega črevesa in danke. Med vsemi novo odkritimi raki v Sloveniji se je med letom 2007 in 2017 rak debelega črevesa in danke po pogostosti pomaknil z drugega na peto mesto, k čemur pomembno prispeva odstranjevanje predrakavih sprememb na kolonoskopijah v Programu Svit. Prekinitev trenda naraščanja novih primerov raka debelega črevesa in danke ter celo manj novih rakov med vsemi prebivalci Slovenije, ne le med

udeleženci presejanja, je ključni cilj presejalnega programa. Kljub temu vsako leto za to obliko raka še vedno zbolijo več kot 1.300 prebivalcev Slovenije.

Program ZORA

V preteklosti je bilo breme raka na materničnem vratu v Sloveniji med največjimi v Evropi, v zadnjih letih pa se Slovenija z incidenčno stopnjo okoli sedem na 100.000 žensk in umrljivostjo dve na 100.000 žensk uvršča med države z najmanjšim bremenom tega raka. Ženske, ki redno hodijo na presejalne preglede, imajo kar 70–90 % manjšo verjetnost, da bodo kadarkoli zbolele za tem rakom. Enako velja za ženske, ki so bile cepljene proti HPV še pred prvo okužbo. Zmanjševanje bremena raka materničnega vratu ob povečevanju precepljenosti proti HPV v zadnjih letih nedvomno kažejo, da je Slovenija kot ena izmed prvih evropskih držav na poti k eliminaciji raka materničnega vratu kot javnozdravstvenega problema.

Program DORA

V programu DORA z mamografijo odkrivajo majhne, še netipne rake dojke, ko je zdravljenje lahko zelo uspešno, kakovost življenja bolnic pa večja. Letno odkrijejo raka dojke pri več kot 600 ženskah, večinoma na začetni stopnji in omejenega na dojko. Dolgoročni cilj je za tretjino zmanjšati umrljivost za rakom na dojki med ženskami od 50. do 69. leta. Analiza, ki jo je za obdobje od leta 2012 do leta 2016 pripravil Register raka Slovenije, je pokazala, da je velika večina (99,6 %) žensk, ki so jim odkrili raka na dojki v programu DORA, preživela pet let po diagnosticiranju bolezni, kar pomeni, da so raka premagale.

Dr. Dominika Novak Mlakar, vodja Programa Svit, je povedala: *»Sodelovanje v Programu Svit je varno za vse, ki so v njegovo izvajanje vključeni. Pri vabljenju in oddaji vzorcev blata posamezniki nimajo stika z drugimi osebami. Če je oseba nato vabljena na kolonoskopijo, se pregleda lahko udeleži zgolj, če nima povišane temperature ali znakov okužbe zgornjih dihal. Pri pregledu uporablja zaščitno masko, zdravnik in ostalo medicinsko osebje pa vso potrebno osebno varovalno opremo. Program Svit se je v preteklosti izkazal kot uspešen program in prepričana sem, da bo tudi v prihodnje imel pomembno vlogo pri varovanju zdravja prebivalcev Slovenije.«*

»V programu DORA smo z dodatnimi ukrepi za preprečevanje širjenja novega koronavirusa poskrbeli za varno obravnavo žensk in varno delo zaposlenih. Ženske naprošamo, da se udeležite presejalne mamografije samo, če ste zdravi in ne kažete znakov akutne okužbe dihal oz. prehladnih obolenj,« je povedal vodja programa DORA **mag. Maksimiljan Kadivec** in dodal: *»Pri prehajanju statističnih regij velja izjema za zagotavljanje zdravstvenih storitev. Zaradi omejitev gibanja obvezno imejte s sabo*

vabilo na mamografijo ali dodatno obravnavo v programu DORA ter izpolnjen vprašalnik o zdravstvenem stanju, ki ga prejmete z vabilom.« Enako velja tudi za ginekološki pregled v programu ZORA ali kolonoskopijo v programu Svit, kjer prav tako imejte s sabo vabilo, ko greste na pot zaradi sodelovanja v presejalnem programu.

Dr. Urška Ivanuš, vodja programa ZORA, je dodala: *»V letošnjem letu je bilo do konca septembra v programu ZORA opravljenih za 16 % manj presejalnih preiskav in na novo odkritih za 13 % manj predrakavih sprememb visoke stopnje kot povprečno v enakem obdobju preteklih treh let. Predrakave spremembe in zgodnji rak materničnega vratu ženskam ne povzročajo težav in ne vedo, da so bolne. Ko dobijo simptome, je rak običajno že razširjen. Zato slovenske ženske pozivam, da se odzovejo vabilu na presejalni pregled in ne odlašajo z udeležbo na kontrolnih pregledih, če so nanj povabljene. Tudi v programu ZORA izvajalci izvajajo vse potrebne ukrepe za preprečitev okužbe z novim koronavirusom in prilagajajo svoje delo razmeram v svoji zdravstveni ustanovi in lokalnem okolju.«*

Z organiziranimi presejalnimi programi odkrivamo in učinkovito zdravimo predrakave spremembe in bolezen odkrijemo v zgodnji fazi. Z udeležbo v teh programih naredimo veliko za svoje zdravje in kakovost življenja, obenem pa pripomoremo k vzdržnosti in izboljšanju našega zdravstvenega sistema. Ob tem pozivamo prebivalce Slovenije tudi, da še naj še naprej skrbijo za zdrav življenjski slog, se ne prepustijo zdravju škodljivim razvadam, ter so pozorni na zgodnje znake raka in ne odlašajo z obiskom pri zdravniku.

O vseh morebitnih spremembah delovanja presejalnih programov bomo javnost sproti obveščali na spletnih straneh posameznih programov.

Program Svit: <https://www.program-svit.si/za-uporabnike/aktualno/obvestila-in-dogodki/>

Program ZORA: <https://zora.onko-i.si/novice>

Program DORA: <https://dora.onko-i.si/>

***

Dodatne informacije:

Služba za komuniciranje

Nacionalni inštitut za javno zdravje

Trubarjeva 2, SI-1000 Ljubljana, Telefon: 01 2441 494, 01 2441 572

pr@nijz.si

www.nijz.si

[Podatkovni portal NIJZ](#)